

POMOLOGIA

Gieser Wildeman of Spiegelpeer?

Twee stoofperenrassen lijken vooral uiterlijk sprekend op elkaar: Gieser Wildeman en Spiegelpeer. Omdat de Spiegelpeer weinig bekend is, worden vaak bomen en vruchten ervan als Gieser Wildeman verkocht. En regelmatig worden vooral in Noord-Nederland op determinatiedagen veronderstelde stoofperen van de Gieser Wildeman aangeboden, die Spiegelperen blijken te zijn. Toch zijn ze goed te onderscheiden. Eerst een korte beschrijving van beide rassen.

Gieser Wildeman (Gieser Wildemans.)

Onze meest gewaardeerde stoofpeer. Fijnproevers noemen het de lekkerste stoofpeer. Voor haar herkomst zie het artikel op de volgende bladzijde.

De vrucht is mooi peervormig, slank en vaak nogal klein, geelbruin met veel roest en grijze stippen. De kelk is vrij groot en half open, de kelkblaadjes zijn iets naar buiten gebogen. De steel is middellang. Het vruchtvlees is wit, tamelijk vast en iets korrelig. Kookt licht rood tot bruinrood af. Werd vroeger ook gestoofd zonder te schillen.

De boom groeit matig, steil met weinig zijhout en blijft tamelijk klein en compact. Typische V-vormige blaadjes met viltige onderzijde. Ze wordt pas na jaren vruchtbaar, maar draagt dan goed, al heeft ze last van beurtjaren. Na een draagjaar is flink dunnen noodzakelijk. Ze is enigszins schurftgevoelig, zeer vatbaar voor tak- en bloesemsterfte (*Pseudomonas syringae*), bacterievuur. De laste jaren is ze ook vatbaar gebleken voor perenringworm (*Agilus sinuatis*), die vooral jonge bomen te gronde kan richten. Stelt hogere eisen aan de verzorging, in het bijzonder op natte gronden. De boom groeit op latere leeftijd vaak slecht. De takken worden dan sterk gespoord (veel kleine takjes met vruchtknoppen), terwijl nieuwe scheutgroei achterwege blijft. Geleidelijk aan gaan bomen dan kwijnen en dragen zeer kleine vruchten. Het is daarom noodzakelijk ook oudere bomen regelmatig te snoeien, wil er voldoende groei in de bomen blijven.

Moet bij voorkeur op zaailing peer worden geënt want ze is onverenigbaar met kwee. De vruchten zijn tot ver in het voorjaar te bewaren. Ze vraagt een bestuiver.

Recent is een extra grote mutant van de Gieser geïntroduceerd: Perico (zie winternummer 2009 van Pomospost).

Spiegelpeer (Baronpeer, Brompeer, Baronsbirne, Baron d'Hiver, Winter Baronsbirne, Winter Baron Pear, Valse IJsbout)

Oude Nederlandse stoofpeer, door Richard Bradley vermeld in 1762. De Duitse pomoloog Diel vermeldt in zijn beschrijving uit 1819 dat de peer uit de provincie Groningen afkomstig is.

De peer komt vaak in Noord-Nederland voor en wordt dan verward met de Gieser Wildeman. De middelgrote vrucht lijkt op de Gieser Wildeman, maar is wat groter en wat bultiger. Om de kelk staan zwakke bultjes die door lopen tot over de vrucht.

De schil is groengeel met veel kleine gele en groene stippen, aan de zonzijde bruinrood roestig. De kelk is open, de kleine kelkblaadjes staan rechtop en zijn hard en bruin. Lange kelkbuis. De lange, forse, bruine, houtige steel is wat gebogen, zit in een kleine holte en wordt soms iets door een vleesknobbel wat op zij gedrukt. Het open klokhuis bevat weinig en klein blijvende pitjes. Het vruchtvlees is geelwit, sappig, zoet en heeft een kaneelachtig aroma. Na lange bewaring geschikt als handpeer.

Grote eivormige blaadjes met een spitse top. Glanzend heldergroen, aan de onderzijde wat wollig. Sterk groeiende boom, die goed draagt en op den duur een grote brede kroon krijgt. Vormt sterk gedraaide zijtakken. Vraagt alleen enige verjongingssnoei. Zeer gezond en weinig schurftgevoelig. Groeit op bijna alle niet te droge gronden. Oude bomen geven hoge opbrengsten.

De vruchten stoven rood. Indien tijdig in oktober geplukt blijven de vruchten lang goed en stevig. De gebruikstijd is van januari tot in maart.

Het kenmerkende kelkbuisje van de Spiegelpeer (rechts) ontbreekt bij de Gieser Wildeman (links)

Vergelijking tussen Gieser Wildeman en Spiegelpeer

Op het eerste gezicht lijken de vruchten van een Gieser Wildeman en een wat klein uitgevallen Spiegelpeer op elkaar. De Spiegelpeer kan iets groter worden, is wat onregelmatiger gevormd en kent wat meer groen op de schil.

Het duidelijkste verschil is inwendig zichtbaar: bij het door snijden wordt bij de Spiegelpeer boven de kelk een hol kelkbuisje zichtbaar dat tot aan het klokhuis doorloopt. Deze ontbreekt bij de Gieser Wildeman.

De smaak na het stoven verschilt ook enigszins. De Gieser is aangenaam rins, de Spiegelpeer wat flauwer en zoeter.

Bij het stoven wordt de Gieser licht tot donker bruinrood, de Spiegelpeer blijft wat bleker. De boom van de Gieser is klein en gedrongen, de boom van de Spiegelpeer wordt een stuk forser en heeft sterk gedraaide zijtakken.

Jan Veel

De afkomst van de Gieser Wildeman

In het boek. De Betuwe, Land van boomgaarden, intieme dorpjes en oude verhalen”, van Adriaan P. de Kleuver, is het volgende verhaal over de afkomst van de Gieser Wildeman te lezen.

“Antieke peren zie je ook niet veel meer. Het zijn overwegend verfijnde kweekproducten, die de markt overstroomden. Er is er één die voor mij de meest dierbare blijft van allemaal: de roodstovende *Gieser Wildeman*. In de vakliteratuur (in de zesde rassenlijst 1948 blz. 52.) vond ik dat die bekende stoofpeer in het midden van de vorige eeuw (19e eeuw), bij een zekere Wildemans uit de buurt van Gorinchem in de handel gebracht was. Nu ken ik dat “perenverhaal” van haver tot gort en ga het u uit de doeken doen. Het echte verhaal dan. Het is als volgt.

Die bloedrode puike stoofpeer kreeg de naam van mijn overgrootvader Gijsbert Wildeman, in de volksmond Gies Wildeman genoemd. Hij was herbergier/tapper en tabaksplanter te Elst bij Rhenen. Die man had een liefhebberijtje. Hij haalde bij fabriek “de Betuwe” in Tiel *) wel eens pitten van fruit, zaaide dat, en wachtte jaren of er wat bijzonders uit de bus kwam. Zo deed notaris Dingers (?) **) immers ook, en langs natuurlijke weg gekruist is evenzo de beroemde notarisappel zijn zegetocht begonnen.

Als de Veense (Veenendaalse) koopman lopend over “den berg” al vroeg ‘s morgens in Elst kwamen om het trammetje naar Utrecht te halen, werd bij de herberg van Wildeman het eerste pierenverschrikkertje gepakt. Op een dag zei de herbergier: *‘Minsen, nou heb ik me toch een rood-*

stovende peer gewonnen en die moeten jullie eens proeven’. Algemeen oordeel: “een puike stoofpeer!”. “Nou nog een naam er voor”, meende de gelukkige vinder van dat ras. En wat denkt u dat de Veense koopman in koor riepen? “*Gies Wildeman*”. Nou en zo is het dan gebeven. Een kweker begon ermee te enten en geluksvogel Wildeman, mijn bloedeigen overgrootvader, die ten huize van zijn dochter Hermina en pannenzaaier Janus van Alphen te Eck en Wiel overleed, wordt door duizenden in het hele land als het winter wordt herdacht met het noemen van zijn naam Gies Wildeman, ook wel Gieser Wildeman. Die experimenterende herbergier uit Elst zal wel nooit gedacht hebben dat zijn eigen achterkleinzoon Adriaan P. dat nog eens haarfijn zou gaan uitzoeken. Dat ging weer via de zoon van een Veense koopman, die er bij is geweest, Nicolaas van Hal uit Veenendaal staat voor de echtheid van dit unieke gegeven voor de volle 100% in. Teunis van Hal is de eerste groente- en fruitkoopman geweest, die het Elster fenomeen aan de vrouw bracht, na een mand vol van de oude Gies te hebben gekocht. Waarom ik dit allemaal zo uitvoerig schrijf? Niet uit chauvinistische overwegingen, maar omdat je zo zelden de herkomst van antieke fruitsoorten kent. Antiek? Ja, maar ook levend. Iets wat uit zichzelf hartstikke goed is, veroudert toch immers niet?”

*) Zeer onwaarschijnlijk dat het om de fabriek “de Betuwe” gaat. Deze is pas in 1888 opgericht, terwijl de Gieser Wildeman voor 1850 is gewonnen. Mogelijk is de voorganger van deze fabriek, de “Tielsche Koffiesiroopfabriek” bedoeld, die bij de productie van koffiesurrogaat appels en peren gebruikte.

**) Bedoeld wordt notaris R. Dinger, opvolger van notaris J. H. Th. W. van den Ham in Lunteren. Beide stimuleerden aan het eind van de 19 en het begin van de 20^e eeuw de fruitteelt in het arme dorpje Lunteren o.a. door het uit zaaien van appel- en perenpitjes en het selecteren van de beste zaailingen daaruit.

Rechts: Gieser Wildeman in bloei. Zie ook de karakteristieke bootvormige blaadjes.

Boven Gieser Wildeman.
 Rechts Spiegelpeer (Baronsbirne) uit Deutsche
 Obstsorten met kelkbuis)
 Onder: Spiegelpeer volgens Lauche. De kelk-
 buis ontbreekt hierop

